

Bez nakane zalaženja u specifičnosti mnoštva tema ovoga kompleksnog i opširnog teološkog djela i, dakako, ne ulazeći u eventualnu polemiku s pojedinim autorovim tvrdnjama, smatramo da je i na ovaj način potrebno upozoriti na svu kompleksnost tematike koju *Teologija obitelji* sadrži, te nam se čini kako može biti od koristi svima koji se bave aktualnom i zahtjevnom problematikom obitelji, ne samo pod dogmatsko-sakramentalnim, nego također i pod pastoralnim i moralnim vidom, osobito u godini koja je u našoj domovinskoj Crkvi upravo posvećena obitelji.

Ante Mateljan
amateljan@kbf-st.hr

Spoznaja o čovjeku

Ivan ŠESTAK, *Prilozi filozofiji o čovjeku*, FTI, Zagreb 2011., 182 stranice.

Pred nama se nalazi nova knjiga prof. dr. sc. Ivana Šestaka s indikativnim naslovom *Prilozi filozofiji o čovjeku*. Podijeljena je u šest poglavlja s pripadajućim potpoglavljima. Autor se služi kombiniranom metodom povijesnog pregleda i teoretskih promišljanja o pojedinoj problematici. Osnovni tekst popraćen je mnogim bilješkama koje pomažu čitatelju u razumijevanju teksta, a isto tako ga upućuju na daljnje proučavanje filozofskog promišljanja o čovjeku. Pisac se služi relevantnim tekstovima i autorima vezanim za problematiku o kojoj piše, najčešće njemačkim, engleskim, talijanskim i hrvatskim izvorima i prijevodima znanstvene literature.

Knjiga je nastala kao plod autorova dugogodišnjeg ozbiljnog filozofskog istraživanja s područja filozofske antropologije. Kako je autor sveučilišni profesor filozofske antropologije, ne iznenađuje da su prilozi koji čine sadržaj knjige takovi da "mogu biti poglavlja jednoga sustavnog udžbenika filozofske nauke o čovjeku" (str. 10).

Autor je duboko uvjeren da je filozofska spoznaja o čovjeku rasla tijekom povijesti, te da je svaka od povijesnih epoha pridonijela cjelovitoj istini o čovjeku; zato on prvo poglavlje posvećuje upravo tom povijesnom pregledu razvoja filozofske spoznaje o čovjeku. Donosi nam filozofsko gledanje na čovjeka od

antike i srednjeg vijeka do moderne i suvremene filozofske misli. Nekim filozofima, filozofskim pravcima ili razdoblju posvećen je poseban odjeljak; kao na primjer Kantu, klasičnom njemačkom idealizmu i poimanju čovjeka u XX. stoljeću. Drugo poglavlje posvećeno je prinosu kršćanske misli u shvaćanju čovjeka. Posebno se ističe razmišljanje o duši, kao formi tijela, i njezinoj besmrtnosti. Potom slijedi sustavni prikaz originalnog shvaćanja osobe od strane kršćanskih mislilaca, kao i rasprava o slobodi koja je neodvojiva od ljudske osobe. Treće poglavlje posvećeno je promišljanju o ljudskim specifičnostima u odnosu na one kod životinja. Ove specifičnosti se uočavaju, prema našem autoru, već kod čovjekove posebne uporabe alata i razvoja tradicije i njegove društvenosti, da bi svoj vrhunac doživjele u sposobnosti apstraktnog mišljenja i samosvijesti.

Daljnje istraživanje vodi našeg autora do otkrivanja novih čovjekovih vlastitosti, poput jezika, društvenosti, znanosti, kulture, umjetnosti, tehnike, igre, etičnosti i religioznosti, što će sve više isticati duhovnu dimenziju čovjeka. Peto poglavlje, premda po opsegu najmanje, razmatra jednu iznimnu vlastitost čovjeka: njegovu religioznost. Naime, autor uočava da u našem vremenu postoji izrazita odsutnost filozofskog promišljanja o Bogu i religioznosti, što nikako nije bio slučaj tijekom bogate povijesti filozofske. Njegova istraživanja dovela su ga do zaključka da religioznost pripada čovjekovoj naravi, kao i do "važnosti nekih filozofskih uvida o Bogu za religiozni život pojedinca i zajednice koja vjeruje" (str. 133). Autor uočava i posljedice, kako za pojedinca tako i za ljudsku zajednicu, u posvemašnjoj filozofskoj šutnji o ovoj čovjekovoj vlastitosti, a one bi se sastojale u "zabrinjavajućem propadanju kulture i morala" (str. 145). Kako mnoge filozofske studije o čovjeku zaobilaze ovu njegovu vlastitost, tim je vrijednost ovog priloga za naše vrijeme i na našem prostoru veća.

Hvalevrijedan je i napor koji je autor uložio kako bi nam ponudio završno, šesto poglavlje svoje knjige. Riječ je o doista vrijednom pregledu hrvatskih neoskolastičkih priručnika filozofije o čovjeku. Obradena su ne samo tiskana djela nego i ciklostilna izdanja. Zahvaljujući ovom prilogu, hrvatski čitatelj sada može imati na jednome mjestu uvid u aktivan rad naših neoskolastičkih filozofa, kao i njihovo praćenje suvremenih europskih istraživanja s područja filozofije o čovjeku.

Recimo na kraju da ova knjiga prof. dr. sc. Ivana Šestaka predstavlja izvorno znanstveno filozofsko djelo, koje krasi jasnoća izričaja, sustavnost pristupa temama kojima se bavi i izražajna

znanstvena objektivnost. Djelo je u potpunosti aktualno, kako s obzirom na problematiku kojom se bavi, tako i s obzirom na poglede koji su u njemu izneseni. Imajući rečeno u vidu, možemo s pravom ustvrditi da ova knjiga predstavlja novitet na hrvatskom jeziku. Smatramo da će ona postati nezaobilazno djelo, kako za one koji proučavaju filozofsku, teološku i općenito humanističku problematiku, tako i za širu čitateljsku publiku.

Borislav Dadić
bdadic@unizd.hr

Tajna života, znanost i vjera

Tajna života u ozračju suvremenog odnosa znanosti i vjere, Zbornik, Diaspora croatica knj. 16, Hrvatski dušobrižnički ured, Frankfurt am Main, 2011., 196 stranica.

Tajna života u ozračju suvremenog odnosa znanosti i vjere naziv je zbornika radova s Godišnjega pastoralnog skupa hrvatskih pastoralnih djelatnika iz Zapadne Europe, održanog od 11. do 14. listopada prošle godine u Bergisch Gladbachu, u organizaciji Hrvatskoga dušobrižničkog ureda iz Frankfurta na Majni. To je ujedno dvanaesti po redu zbornik radova sa spomenutih skupova.

Dr. Tonči Matulić u prvom predavanju govori o suvremenoj dinamici odnosa znanosti i vjere pod vidom izazova i perspektive, a u drugom predavanju govori o tajni života u ozračju znanstvenotehničkog napretka pod vidom ovladavanja životom i/ili služenja životom. Dr. fra Luka Tomašević u svojim predavanjima govori o ljudskom životu i odgoju spolnosti kao služenju životu. "Moralno-etičke implikacije stare i nove eugenike" naziv je predavanja dr. Ivana Kešine i Duška Jelaša. U zborniku je i predavanje dr. Ivana Kešine o bioetičkim dvojabama suvremene medicine. Na kraju svakog predavanja je i sažetak na njemačkom jeziku.

Predgovor je uime izdavača i organizatora skupa napisao tadašnji delegat za hrvatsku pastvu u Njemačkoj, a sadašnji ravnatelj dušobrižništva za Hrvate u inozemstvu fra Josip Bebić, koji ističe: "Teološki pojmovi o životu, o čovjeku, o Bogu i pojmovi kojima se koristi suvremena znanost, na prvi su pogled potpuno neusporedivi, drukčiji, jedni drugima strani. Crkvi se k tomu